

DOMAČE BRANJE

Ivan Cankar
NA KLANCU

1. Pojasni okoliščine v katerih je Cankar ustvaril roman.

Rodil se je 10. maja 1876 na Vrhniki, v hiši na Klancu, kot osmi otrok propadajoče obrtniško-proletarske družine. Oče je bil tržaški krojač, ki pa je svojo obrt opustil, ko so na Vrhniki odprli trgovino s konfekcijo. Zapustil je družino in odšel kot sezonski delavec v Bosno. Mati je težko preživljala zelo veliko družino, vendar pa je bil Ivan Cankar zelo nadarjen, zato mu je vrhniška gospoda pomagala.

2. Literarna vrsta in zvrst.

Epika. Avtobiografski roman.

3. Zgradba.

Roman je sestavljen iz osmih poglavij. Vsako poglavje ima svojo zgodbo, osebe pa so povsod enake.

4. Vsebinska analiza dela po dejanjih.

ZA VOZOM

Francka je zvečer tiho ležala v postelji. Iz sosednje sobe pa so se slišali vzdihni njene matere in sestre Nežke. Francka je razmišljala o čustvih, ki jih goji do matere in sestre. Premišljevala je, da se ji zdi, da ju premalo ljubi in da je to greh.

Francka je hodila k zgodnji maši, oblečena v stare, zakrpane in umazane obleke v rokah pa je vedno imela star obdrgnjen molitvenik. Mati in Nežka pa sta hodili k veliki maši na Breg v lepih oblačilih in z molitvenikom, ki je imel lepe bele koščene platnice. Mati je Nežki nudila več kot Francki.

Francka se je lepega jutra odpravila na romanje na romarsko Goro. Zmenjena je bila, da se bo zjutraj mimo hiše pripeljala kočija in jo bo pobrala na poti na Goro. Francka je rahlo zamujala in kočija je odpeljala mimo. Ona je začela teči za kočijo, vendar je nikakor ni dohitela, kočija pa je ni čakala. Tekla je kolikor so jo nesle noge, kljub temu, da je imela noge že vse krvave in obdrgnjene. Po naporni poti je še vedno vztrajala in le dohitela kočijo, ki jo je pričakala.

Prispeli so na romarsko Goro, kjer je bilo vse polno ljudi. Tam je molila, jedla, si ogledovala stvari, ki so jih prodajali ljudje. Skratka v cerkvi na Gori se je počutila božansko.

Gledala je iz hriba v dolino, kjer se ji je pred očmi razprostirala Ljubljana. To, da bi Francka odšla v Ljubljano, je bila njena največja želja, ki pa se ji je zdela nedosegljiva.

V poznem popoldnevu so se s kočijo odpravili v dolino in tako je Francka le prispela domov. Mati in Nežka je nista o ničemer povpraševali, zato se je Francka odpravila spat. Ponoči pa je sanjala lepe sanje o Kovačevem hlapcu, o Gori in Ljubljani.

FANNY

Pri štirinajstih letih je Francka odšla iz svoje vasi služiti. Služila je v dolgi, stari, sivi hiši, katera je bila last Mariševke. V hiši je vladala neizmerna tišina, Mariševka je govorila šepetajoče, kajti motil jo je vsak majhen hrup. Hiša je bila temna, saj vanjo ni segel niti en sončni žarek. Mariševka je imela gostilnico, v katero ni bilo nikoli nobenega

človeka. Francka je lepo skrbela za gostilnico, vendar kljub temu je bila vedno zaprašena in brez posebnih gostov.

Na vsake toliko časa je k Francki prišla mati iz vasi. Prišla je klepetat k Mariševki in vzela je denar, ki ga je zaslužila Francka.

Spomladi, ko je minilo že poldrugo leto pri Mariševki se je Francka nekega toplega večera odpravila ven na sprehod. Na poti je srečala lepega gosposkega človeka. Spoznala sta se in načela pogovor. Francka se je popolnoma zaljubila vanj in mu bila vsa predana. Ta gospod je Francko klical Fanny, Fanny pa je bila njegova prejšnja ljubezen, ki je umrla. Nekega večera, pa je Francka zalotila gospoda z drugo žensko, ki sta se poljubljala in pogovarjala. Slišala je vse njegove grozne besede, ki so jo zelo globoko prizadele, kajti on se je norčeval iz nje. Francka je še isti večer pograbila svoje cunje in se v temni noči, ko je padal dež, ko je vse okoli nje šumelo odpravila domov k materi. Vsa izčrpana je prispela domov. Nato je zbolela in v postelji ležala kar dva meseca.

KAKO SE JE FRANCKA OMOŽILA

Pri dvajsetih letih je Francka služila v trgu, pri načelniku železniške postaje. Vsake toliko časa je iz Leševja prišla mati, ki je Francki pobrala ves zaslužen denar in pokramljala z gospo. Francki je bilo težko pri srcu, kajti mati je nikoli ni povprašal po ničemer, le mrko jo je pogledala in zahtevala ves denar.

Nekega večera je pod oknom stal fant Tone Mihov in klical Francko. Ta se je bala in se na to ni ozirala. Čez nekaj časa je le zbrala pogum in odšla fantu nasproti. Le ta ji je dvoril in osvojil njeno srce predvsem z lepimi besedami. Govoril ji je tudi, da ko bo njegova žena bosta odšla v Ljubljano in imela lepo življenje.

Minila je zima in nastopil je čas, ko sta se Francka in Mihov poročila. Med šivanjem Franckine poročne obleke, so žene ves čas obrekovale Mihova, kar je Francko globoko prizadelo. Poroka je bila bolj kmečka. Na dan njune poroke pa je življenje predvsem za Mihova postalo precej težje. Kajti v vas je prišel nov krojač, ki je z nizkimi cenami Mihovu prevzel večino strank. Še bolj pa ga je prizadelo to, da mu je vzel vsakoletni govor na vaški veselici. Življenje zanj je bilo zelo težko, saj je komaj kaj zaslužil za preživetje.

V hišo pa je posvetil sončni žarek, ko se jima je rodilo dete. S tem pa so izginile vse skrbi in življenje se jima je zdelo lažje in bolj veselo.

IZGNANCI

Mihovi so se preselili iz trga na klanec, v najrevnejši del mesta. Bežali so pred težavami, pred revščino in se borili za vsakodnevno preživetje. Francka in Tone sta imela že tri otroke. Mihov ni imel dela, vendar je ves čas govoril Francki da ga bo dobil, saj tako ne gre več naprej.

Prišla je jesen, Mihovim pa je primanjkovalo denarja, zato je Francka hodila od hiše do hiše, a žal se je niso nikjer usmilili. Veliko pa je bila tudi dolžna drugim.

Nekega jutra se je Francka odpravila v domačo vas k materi, prosila bi za denar. Na poti v Leševje se je spominjala, kako je pred nekaj leti prosila mati za denar in kako ji ga je dala z grenkobo in sovraštvom. Zaradi gorkih spominov ji je bilo zelo težko pri srcu in jo je bilo strah. Ko je odprla vrat v hišo je zagledala mati, ki je sključeno in žalostno sedela na postelji. Do Francke je bila prijazna in ljubeča kot še nikoli. Ponudila ji je denar in ji skuhalo kavo, ob tem pa pripovedovala. Govorila je o Nežki, ki je prišla domov iz Trsta kjer je služila. Do matere se je grdo obnašala in od nje zahtevala ves denar. Prerekali sta se, in Nežka je materi iz rok iztrgala ves denar ter odšla in se niti ni ozrla. Mater je to zelo prizadelo in zato se je tudi do Francke začela vesti tako kot se spodobi za pravo meter.

Francka se je vrnila nazaj na klanec, kupila hrano in doma pripravila okusno kosilo. Juho je ponudila tudi Mihovemu očetu, a ta se ni ganil. Umrl je mirno.

Prišla je zima in mati je prišla k Francki na klanec. Dolgo v noč sta se pogovarjali in Francka je končno izvedela, zakaj je imela mati do nje tak osoren in neljubeč odnos. Do nje je bila taka zato, ker ko se je Francka rodila je oče odšel in se nikoli ni vrnil. Mati je vso jezo in sovraštvo zlila na Francko.

Tone pa se je zatekal k pijači, kljub temu da je bilo pri hiši komaj kaj denarja za preživetje.

Nekega dne se je Francka sprehajala po trgu in ogovoril jo je krojač, ki je Mihovim spremenil življenje v revščino. Mihovu je ponudil delo. Ko je Francka to novico sporočila možu, se je le ta zgrozil in od tistega večera nanjo gledal s sramoto in sovraštvom. Pijača mu je prišla v navado, sčasoma pa je globoko v sebi spoznal, da ima žena prav, da mu očita da on nič ne dela in cele dneve pijančuje, medtem ko so njegovi trije otroci lačni in stradajo.

Zima je minila in Tone se je nekega dne odločil, da bo odšel. Francki je rekel, da ne mora več tako živeti in da si bo nekje zunaj poiskal delo. Denar bi jim pošiljal, in jih tako preživel. Nekega dne pa bi tudi oni prišli za njim in bi ponovno živeli skupaj.

Dan pred Mihovim odhodom se je poslovil od prijateljev v žganjarnici, naslednje jutro pa se je poslovil od otrok in žene ter se z vlakom odpeljal v neznano. Francka in otroci ga od tistega dne niso videli nikoli več.

VZBRSTELA JE MLADIKA

Mlajši sin je že zelo mlad odšel od doma, in sicer odšel je delat k nekemu krojaču. Ves čas pa je imel v mislih misel na očeta in na to, kako jih je zapustil.

Vzbrstela mladika na klancu je bil starejši sin Lojze. V šoli je bil najbolj pridni učenec in je na klancu predstavljal veliko upanje za prihodnost. Za pridnost je bil nagrajen z veliko knjigo z rdečimi platnicami in zlatimi črkami. Velika gospoda mu je za nagrado obljubila, da se bo šel na jesen šolat v Ljubljano. Zaradi njega so vsi ljudje na družino Mihovih gledali lepše kot kadarkoli prej. Tudi njihova izba je bila dostikrat polna ljudi, ki so prihajali na obisk. Med rednimi gosti sta bila pisar in čevljar.

Mati in Lojze sta imela enake sanje – Ljubljana, velike bele hiše itd. Zaradi skupnih misli sta bila kot eno, zelo rada pa sta se pogovarjala in bila skupaj.

Večer pred Lojzetovim odhodom sta skupaj molila, zgodaj zjutraj pa sta se odpravila na pot. Ko sta s kočijo prispela v prelepo Ljubljano sta opravila vse po potrebo za Lojzeta – vpisal sta ga v šolo, mu poiskala stanovanje. Stanoval je pri neki gospodinji, kjer je bivalo že pet študentov, dva pa sta še prihajala.

Lojzetu ni bilo več tako toplo pri srcu, kajti bil je nekje na tujem, sam, obdajali pa so ga tuji ljudje. Pogrešal je mati in svoj dom.

Zvečer v postelji je premišljeval o bratu in o očetu. Pri srcu mu je bilo vedno težje, kajti zavedal se je, da so ljudje in svet okoli njega nesramni in hudobni. S tako mislijo in z bolečino v srcu je tisto noč zaspal Lojze v tuji izbi.

ŠTUDENT LOJZE

Mati Francka se je spominjala dne, ko je sina Lojzeta oddala v Ljubljani. Z malo Francko sta živeli v sami izbi, poleg njiju pa je bila umirajoča mati. Umirala je eno leto in umrla je tiho na deževen dan. Pokopali so jo, v ozračju pa je vladala žalost in tišina. V hiši sta ostali le mati in hči.

Nekega jutra se je Francka odpravila na trg. Odšla je k županu in ga povprašala po sinu. Povedal ji je, da sin ne mora plačati stanovanja in da hodi naokrog lačen in raztrgan. Francka ga je prosila denarja. Župan ji je dal pet goldinarjev, a kljub temu je bilo premalo. Francka je odšla do stanovanja sodnikovih. Prosila je denar za sina, ki študira, vendar ga ni dobila. Odšla

je naprej do župana in naberačila srebrn goldinar. Hodila je naprej in prišla do krojača. Le ta ji je v roko stisnil ped goldinarjev, kolikor jih je še potrebovala.

Vsa vesela se je odpravila domov na klanec, doma pa jo je že čakal Lojze. Mati mu je rekla da ima denar in da zdaj lahko pojde nazaj v Ljubljano, vendar Lojze bi raje ostal doma, na varnem.

Lojze je pri krojaču pomeril obleko, čevljar mu je naredil čevlje in mu dal nekaj denarja za na pot. Zgodaj zjutraj pa sta se mati in Lojze odpravila nazaj v Ljubljano. Lojze je veliko premišljeval o vsem tem kako živi, in da si je sam ustvaril takšno nesrečno življenje. Spominjal se je gospodinje pri kateri je in bo živel še naprej, kako mu je izba vedno bolj tuja, študenti pa so v njem vidijo le še berača in ne tovariša. Nadaljevala sta pot in se ustavila v gostilni, kjer sta bila lepo postrežena s hrano. Postregla ju je trinajst letna gospodarjeva hči, v Lojzetu pa je vzbudila nekaj zelo lepega. Pot sta nadaljevala peš in vedno bliže sta bila Ljubljani, vedno težje in hudo mu je bilo pri srcu.

Prispela sta do gospodinje, mati je plačala kar je bila dolžna. Po kosilu pa se je mati odpravila nazaj na klanec, Lojze jo je pospremil.

VRAČAJO SE IZGNANCI

Pri štirinajstih letih je mlada Francka stežka odšla služiti h gosposkim ljudem. Šla je za dekle in pestrno. Mati Francka pa je bila zelo žalostna, ker je ostala sam, saj so vsi trije otroci odšli od doma.

Francka se je postarala, bila je vedno bolj šibka. Za preživetje je delala na polju, kjer pa so jo vzeli le iz usmiljenja. Vsi na klancu so se postarali, pod klancem pa je vedno večji postajal trg klanec pa se je polnil.

Pred letom dni, ko je Francka odšla v Ljubljano povprašat po sinu Lojzetu je izvedela strašno novico. Gospodinja pri kateri je bival ji je povedala, da je bil vedno bolj zanemarjen in raztrgan, v šolo ni več hodil, tudi molil ni več; kaj šele da bi ji plačal najemnino.

Francka je sama v izbi veliko premišljevala o možu in svojih treh otrocih. Po glavi so ji rojile lepe misli, s katerimi se je le poigravala in jim nikoli verjela.

Nekega jesenskega deževnega dne je sin Tone z naloženim vozom prihajal na klanec. Ustavil se je pri čevljarju, zvečer pa je le odšel domov k materi. Povedal ji je, da se bo zjutraj odpravil naprej. Ko se je pričelo daniti, se je Tone hotel odpraviti. Mati ga je prosila naj ostane, le ta pa se je ves krvav zgrudil na tla in umrl še isto noč.

Kmalu zatem se je domov oglasila tudi Francka, vendar tudi ona je imela namen iti naprej v Ljubljano. Mati in hči sta se pogovarjali dolgo v noč.

Naslednjega jutra se je Francka počasi odpravila. Mati jo je rotila naj ne pojde, a kljub temu se je Francka odpravila v Ljubljano poiskati službo.

KLANEC SIROMAKOV

Po petih letih v Ljubljani se je Lojze odpravil proti domu na klanec. Spotoma se je vstavil v krčmi kjer so ga postregli, Lojze pa je pokramljal z učiteljem Krivcem. Le ta mu je govoril o narodu in kako so v trgu ustanovili bralno društvo za preprost narod, in ne za gospodo. Lojze mu je pravil, da nadaljnjih načrtov za prihodnost nima, saj je spoznal, da je obsojen na žalostno smrt, ker je doma na klancu siromakov. Učitelju je bil pogovor neprijeten, zato je poklical krčmarjevo hčerko Ančko naj se jima pridruži. Lojze in Ančka sta se spomnila njunega prvega srečanja. Ona je bila še otrok, on pa študent na poti v Ljubljano.

Zvečer so se odpravili domov, Lojzeta pa je bilo strah stopiti v svojo hišo. Ko je vstopil je odšel k materi, ki ga je bila neizmerno vesela, kajti Lojze je vse kar ima. Ležala sta drug ob drugem, mati pa se je spominjala svoje težke mladosti, Lojze pa jo je tolažil. Že naslednjega dne je mati Francka umrla.

To je bil še vedno klanec siromakov, pod klancem v trgu pa se je prijetno svetila učiteljeva luč...

5. Dogajalni prostor in čas.

V romanu je več dogajalnih prostorov – vas Leševje, hiša Mariševke, romarska gora, najrevnejši del mesta - klanec, Ljubljana.

Čas 19. stoletje. Celotno življenje mame Francke, od časa ko je bila otrok in vse do njene smrti.

6. Tip pripovedovalca.

Pripovedovalec je personalni, kajti Cankar se skriva v podobo Lojzeta.

7. Oznaka oseb, ki živijo na klancu (5 oseb).

STONE MIHOV – v mladosti je bil droben fant s suhljatim obrazom in svetlimi rjavimi očmi. Francko je očaral predvsem z lepimi besedami. Bil je krojač, na vaških veselicah je zelo rad skrbel za govore. Ko so prišli hudi časi ni hotel da bi Francka skrbel za zanj, on pa bi ves denar zapravil za pijančevanje in si tako napravil sramoto pred otroki. Pred vsemi težavami je raje pobegnil v tuj neznani svet. Bil je Franckin mož in oče treh otrok. Cankar ga je primerjal s svojim očetom.

LOJZE MIHOV – bil je Franckin prvi sin. Na klancu je vzbujal upanje, ko je odšel študirat v Ljubljano. Sprva se je zelo rad učil, potem pa vedno manj. V glavi si je ustvaril svojo domišljijo, katere v resnici ni bilo, zato je postal nesrečen. V Ljubljani mu je bilo zelo težko, ker so nanj vedno bolj gledali kot na berača. Bil je zelo podoben očetu, tako kot tudi on se je tudi Lojze prepustil beraškemu življenju. V mislih je imel misel, da je ljudem na klancu usojeno, da so berači. Lojze predstavlja samega Cankarja.

STONE MIHOV – Franckin in Tonetov drugi sin. Bil je bolj šibak. Že pri trinajstih letih se je odpravil drugam na delo. Domov se je vrnil izčrpan in bolan, ko pa je hotel ponovno odpotovati, se je mrtev zgrudil na tla.

FRANCKA MIHOVA – edina hčerka v družini. Na videz je zelo podobna svoji materi.

FRANCKA MIHOVA – žena Toneta ter mati treh otrok. Njena mati jo je sprva sovražila in ji vedno nudila manj kot njeni sestri Nežki, vedno bolj ko je bila stara, rajši jo je imela. Francka bi naredila vse na svetu, da bi preskrbela svojo družino (kljub temu, da je to naloga moške), kajti vse je imela zelo rada. Vztrajala je do konca in se kljub globoki revščini ni vdala, tako kot je storil mož, ki se je pred vsemi težavami zatekel v neznani svet.

8. Moje mnenje o prebranem delu.

Delo je zelo zanimivo in nam resnično prikaže težke okoliščine, v katerih je bival tudi pisatelj sam. Vsi dogodki in stvari so natančno opisani, tako da si jih z lahkoto predstavljaš in se vživiš v samo zgodbo. Zelo zanimivo je, da Cankar nikoli ni opisal čustev oseb, ko je umrl kdo od njihovih bližnjih. Zelo dobro pa je prikazano/opisano nasprotje med klancem (revščina, siromaštvo, beraštvo) in Ljubljano (bogastvo, visoke in lepe hiše).